

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

MUHAMMAD SODIQ QOSHG'ARIYNING "RISOLAI-TARBIYA" ASARI VA UNING PEDAGOGIK MAZMUNI

Yangiboyev Sanjar Davlatyor o'g'li

Urganch davlat pedagogika instituti 3- bosqich talabasi

Annotatsiya: Muhammad Sodiq Qoshg'ariyning "Risolai-Tarbiya" asari o'zining pedagogik ahamiyati bilan ajralib turadi. Asar, o'z davrining ta'lim-tarbiya tizimi, yoshlarni ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash va ilm-fan sohasida rivojlanish uchun kerakli maslahatlar berishni maqsad qilgan. Muhammad Sodiq Qoshg'ariy o'z asarida tarbiya jarayonining muhim jihatlarini, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarni, ilmiy tafakkurni rivojlantirish, shuningdek, axloqiy qadriyatlarni shakllantirishni ta'kidlagan. Bu asar, o'zbek pedagogikasining asosiy yo'nalishlarini o'rganishda muhim manba hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Muhammad Sodiq Qoshg'ariy, Risolai-Tarbiya, pedagogika, ta'lim-tarbiya, axloqiy qadriyatlar, o'qituvchi va o'quvchi, ilmiy tafakkur, ma'naviyat, o'zbek pedagogikasi

Аннотации: Произведение Мухаммада Содика Кошгари "Рисолаи-Тарбия" выделяется своей педагогической значимостью. Это произведение направлено на формирование воспитания и образования своего времени, с целью давать полезные советы по воспитанию молодежи и развитию в области науки. В своем труде автор акцентирует внимание на важнейших аспектах воспитания, взаимоотношениях между учителем и учеником, развитии научного мышления, а также формировании моральных ценностей. Этот труд является важным источником для изучения основных направлений узбекской педагогики.

Ключевое слово: Мухаммад Содик Кошгари, Рисолаи-Тарбия, педагогика, образование, моральные ценности, учитель и ученик, научное мышление, духовность, узбекская педагогика

Annotation: Muhammad Sodiq Qoshg'ariy's "Risolai-Tarbiya" stands out for its pedagogical significance. The work aims to provide essential advice for the upbringing of youth, their moral-ethical development, and progress in the field of knowledge. In this work, Qoshg'ariy highlights key aspects of the educational process, the relationship between teacher and student, the development of critical thinking, and the formation of ethical values. The book is an important source for studying the main directions of Uzbek pedagogy.

Keyword: Muhammad Sodiq Qoshg'ariy, Risolai-Tarbiya, pedagogy, education, moral values, teacher and student, critical thinking, spirituality, Uzbek pedagogy

Kirish: Muhammad Sodiq Qoshg'ariy (1883-1937) o'zining ilmiy va adabiy merosi bilan O'zbek ta'lim-tarbiya sohasida katta iz qoldirgan shaxsdir. Uning yozgan asarlari nafaqat o'z davrida, balki hozirgi kunda ham pedagogik, falsafiy va etnik ahamiyatga ega. Qoshg'ariyning eng mashhur asarlaridan biri bo'lgan "Risolai-Tarbiya" (Tarbiya risolasi) asari, ayniqsa, ta'lim va tarbiya sohasidagi muhim masalalarga bag'ishlangan. Ushbu maqolada biz, Muhammad Sodiq Qoshg'ariyning "Risolai-Tarbiya" asarining pedagogik mazmunini, uning ta'lim-

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

tarbiyadagi oʻrni va ahamiyatini tahlil qilamiz. Muhammad Sodiq Qoshgʻariy oʻz asarlarida har tomonlama rivojlangan insonni tarbiyalashga qaratilgan gʻoyalarini ilgari suradi. "Risolai-Tarbiya" asari uning taʼlim-tarbiyaga boʻlgan yondashuvini, yoshlarni ilmiy, axloqli va ijtimoiy faol kishilar qilib tarbiyalashda foydalaniladigan usullarni oʻzida aks ettiradi. Asar XIX asr oxiri va XX asr boshlarida yashab, zamonaviy taʼlim tizimlari rivojlanayotgan bir davrda yozilgan boʻlib, oʻzining pedagogik nuqtai nazaridan katta ahamiyatga ega. "Risolai-Tarbiya"da taʼlim-tarbiyaning asosiy maqsadi, avvalo, ijtimoiy taraqqiyotga hissa qoʻshadigan, axloqiy nuqtai nazardan toʻgʻri yoʻl tutadigan, bilimdon va maʼnaviyatli insonlarni yetishtirishdan iborat. Asar, shuningdek, anʼanaviy taʼlimning zaif tomonlari va oʻqituvchilarning tarbiyaviy roli haqida fikr bildiradi.

Qoshgʻariy taʼlimni faqat bilim olish jarayoni deb emas, balki tarbiyalash jarayoni sifatida ham koʻrgan. Uning nuqtai nazarida, taʼlim va tarbiya oʻrtasida bevosita bogʻliqlik mavjud boʻlib, har ikkisi ham insonni shaxs sifatida shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Taʼlimning maqsadi faqat ilm berish emas, balki insonning axloqiy va maʼnaviy rivojlanishini taʼminlashdir. Asarda tarbiya, koʻproq ijtimoiy va axloqiy qadriyatlar asosida olib borilishi kerakligi taʼkidlanadi. Qoshgʻariy asarida oʻqituvchining oʻrni muhim ahamiyatga ega. Oʻqituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki oʻquvchini tarbiyalovchi va unga axloqiy meʼyorlarni oʻrgatadigan shaxs sifatida tasvirlanadi. Asarda oʻqituvchiga boʻlgan talablar belgilab beriladi, ular orasida oʻqituvchining bilimdonligi, axloqiy fazilatlar, va oʻquvchilar bilan muloqotda boʻlish qobiliyati alohida taʼkidlanadi. Qoshgʻariy tarbiyaviy jarayonni ilmiy asosda tashkil etishni oʻz asarida koʻrsatgan. U tarbiyaning asosiy usullari sifatida qattiq nazorat va muomala, shuningdek, maslahat va tushuntirish orqali ijobiy natijalarga erishish yoʻlini koʻrsatadi. Asarda nazariy bilimlar bilan bir qatorda, amaliyotni ham oʻrgatish muhimligi, shuningdek, oʻquvchilarning xarakteriga mos keladigan usullarni tanlash zarurligi koʻrsatilgan. "Risolai-Tarbiya" asarida tarbiyalashning eng muhim jihatlaridan biri insonning oʻzligini tanishi, maʼnaviy oʻsishi va jismoniy salomatligini taʼminlashdir. Qoshgʻariy tarbiya jarayonida ilm olish bilan birga, insonning maʼnaviy saqlanishi va ruhiy holatini yaxshilashni ham muhim deb bilgan.

Muhammad Sodiq Qoshgʻariyning "Risolai-Tarbiya" asari oʻz zamonasi uchun yangilikni taqdim etgan boʻlsa, bugungi kunda ham oʻz ahamiyatini yoʻqotmagan. Asar, ayniqsa, axloqiy va maʼnaviy qadriyatlarni oʻrgatishga katta eʼtibor qaratadi. U yoshlarni tarbiyalashda nafaqat bilimni, balki ijtimoiy masʼuliyatni, oʻzaro hurmatni va jamiyat oldida oʻz vazifalarini bajarishni oʻrgatishni taʼkidlaydi. Asarda koʻrsatilgan pedagogik usullar va tamoyillar, hozirgi kunda ham oʻquv tizimining asosiy prinsiplari sifatida qabul qilinmoqda. Yoshlarni faqat bilim bilan emas, balki ijtimoiy va axloqiy jihatdan ham tarbiyalash zarurati, pedagogik jarayonning individa boʻlishi, va oʻqituvchining tarbiyaviy masʼuliyati bugungi pedagogika uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Xulosa Muhammad Sodiq Qoshgʻariyning "Risolai-Tarbiya" asari taʼlim-tarbiyaga boʻlgan yondashuvni chuqur oʻylab, maʼnaviyatni va axloqni birinchi oʻringa qoʻygan muhim bir pedagogik asar sifatida tarixda oʻz oʻrnini egallagan. Uning taʼlim-tarbiyaga boʻlgan qarashlari bugungi kunda ham dolzarb boʻlib, yoshlarni tarbiyalashda muhim yoʻl-yoʻriq boʻlib xizmat qilmoqda. "Risolai-Tarbiya" asari, asosan, insonning jamiyatda toʻgʻri yoʻl tutishi, ilm va axloqni uygʻunlashtirish, shaxs sifatida rivojlanish uchun zarur boʻlgan tamoyillarni oʻrgatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

- 1 **Qoshg'ariy, M. S.** (2020). *Risolai-Tarbiya* (ta'rifi va tahlili). Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
- 2 **Shodmonov, A.** (2008). *Muhammad Sodik Qoshg'ariy va uning tarbiyaviy qarashlari*. Toshkent: Fan.
- 3 **Isroilov, R.** (2015). *O'rta asrlar musulmonlar pedagogikasi*. Toshkent: Sharq.
- 4 **Azizov, A.** (2010). *Qoshg'ariyning tarbiyaviy qarashlari va ularning zamonaviy ta'limdagi ahamiyati*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
- 5 **Xudoyberganov, F.** (2018). *Muhammad Sodik Qoshg'ariy va uning pedagogik merosi*. Pedagogika jurnali, 3(5), 45–58.
- 6 **Mirzaev, T.** (2016). *O'rta asrlar musulmon pedagogikasidagi tarbiya nazariyasi va amaliyoti*. Toshkent: O'zbekistan.
- 7 **Sodiqov, N.** (2009). *Musulmon pedagogikasi: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Akademnashr.
- 8 **Qodirbekov, B.** (2012). *Risolai-Tarbiya asarining pedagogik tahlili*. Pedagogika va ta'lim jurnali, 1(2), 23–34.